

בלק

בלעם, און אויך בחשיבות בתוכנה זיינען לויט פשוטו ש"מ — די ברכות וואס ער האט געבענטשט אידן (וועלכע זיינען ברכות נעלות ביותר), און נאכמער: דאס איז כולל אויך זיין נבואה וועגן „אחרית הימים“, ובפרט — ווי דער רמב"ם איז מאריך בספרו יד החזקה⁴⁷ אז „נבא בשני המשיחים במשיח הראשון שהוא דוד . . . ובמשיח האחרון“ —

וואס פאר א שייכות האבן די ברכות און נבואות צו בלק, וואס האט פיינט געהאט אידן און געוואלט זיי שלעכטס טאן? ער איז דאך געווען מער ניט ווי א סיבה חיצונית וועלכע האט אריינגעבראכט בלעם'ן בכל זה.

ב. לכאורה קען מען פארענטפערן (די ערשטע שאלה), אז דאס איז ע"ד ווי דער דין לגבי דעם איסור צו דער-מאנען א שם ע"ז⁹ („ושם אלקים אחרים לא תזכירו גו'") — אז „כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה"¹⁰; ועד"ז בנדו"ד, אז דער איסור „דלא מסקינן בשמייהו (פון רשעים)“ איז ניט חל אויף א שם וואס איז כתוב בתורה¹¹.

מען דארף נאך אבער פארשטיין: דאס איז דאך ניט מער ווי שלילת האיסור, אז

א. מ'האט שוין גערעדט פיל מאל וועגן די שמות הסדרות, אז וויבאלד די נעמען זיינען באשטימט געווארן ע"פ מנהג ישראל, ומנהג ישראל תורה היא, זיינען זיי תורה'דיקע נעמען.

לפ"ז איז שווער צו פארשטיין בפרשתנו: די גמרא זאגט¹², אז א מענטש זאל ניט אנרופן זיין זון מיט א נאמען פון א רשע („שם רשעים ירקב“ . . . דלא מסקינן בשמייהו) — איז ניט גלאטיק; ווי האט מען קובע געווען צו אנרופן א סדרה בתורה מיטן נאמען „בלק“, וואס ער איז געווען א רשע, ביז אז חז"ל זאגן אז ער האט פיינט געהאט אידן „יותר מכל שונאים“?

מען קען ניט פארענטפערן אז „ס'ניטא קיין ברירה ווייל שם הסדרה דארף זיין לויט התחלת „הסדרה“ — ווארום אדרבא לויט דעם ווערט אז עיקר'דיקע קשיא פארוואס רופט מען ניט די סדרה מיטן ערשטן ווארט פון דער סדרה וירא, ע"ד וירא (בקמ"ץ), ויצא א.ו.וו.

אויך דארף מען פארשטיין: דער נאמען פון א סדרה (ווי דער לשון-קודש'דיקער נאמען פון יעדער זאך) גיט ארויס דעם תוכן הסדרה — ובנדו"ד איז רוב הסדרה בעניני נבואות

(7) פרשתנו כד, יד.

(8) ה"ל מלכים פ"א ה"א.

(9) משפטים כג, יג. מכילתא (ופרש"י) שם.

סנהדרין סג, ב.

(10) סנהדרין שם.

(11) כ"כ החיד"א בשו"ת יוסף אומץ סי' יא (הובא

בשד"ח כללים מע' הרי"ש כלל מא. ושם הביא מ'.

נחמד למראה דמתוספות (יומא שם. כתובות קד, ב)

לא משמע כו. ע"ש, וראה לקמנו הערה 47.

(1) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ושי"נ.

(2) יומא לח, ב ובפרש"י שם.

(3) משלי י, ז.

(4) ראה בארובה ע"ד שם „קרח“ — לקו"ש ח"ח

ע' 114 ואילך. לקו"ש ח"ח ע' 187 ואילך. שיחת ש"פ

קורח תשי"מ.

(5) תנחומא פרשתנו ב.

(6) שער היחוד והאמונה פ"א.

מוז מען מחלק זיין און זאגן, אז לויט די בעלי התוספות איז דאס וואס מותר להזכיר שם ע"ז הכתוב בתורה איז דאס דוקא ווען דאס איז סתם א הזכרה, אן א צורך (חשיבות): אבער א הזכרה לצורך (ווי „המתן לי בצד ע"ז פלונית") וואס דערמיט איז „נותן בה ממשות"י¹⁸ איז אסור אפילו ביי אן ע"ז הכתובה בתורה¹⁹.

ועפ"ז קשה יותר: ווי האט מען קובע געווען דעם נאמען „בלק" אלס א שם פון א סדרה בתורה, וואס דאס איז דאך געוויס אן ענין של חשיבות, ובפרט אז דורך דעם ווערט דער נאמען פאר אייביקט (התורה היא נצחית)?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים הביאור אין דעם תירוצ הנ"ל פון די בעלי התוס' — אז דער איסור להזכיר שם ע"ז איז „דוקא לאדם אבל לא להקב"ה", דלאכארה איז דאס תמוה:

וויבאלד דער טעם האיסור איז (כנ"ל) כדי ניט אריינצוגעבן דערמיט א ממשות אין דער ע"ז — איז וואס איז דער חילוק צי דאס איז דורך א בשר ודם אדער דורך הקב"ה? ואדורבה, דיבורו של הקב"ה גיט אריין לכאורה מער תוקף ווי דיבורו של אדם, וע"ד מחז"ל²⁰ — דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה?

בהשקפה ראשונה קען אויסזען, אז כוונת בעלי התוס' איז, אז לגבי הקב"ה

ביי א שם רשע הכתוב בתורה איז ניטא דער איסור, ס'איז אבער ניט קיין טעם לחיוב אויף צו באנוצן זיך מיט דעם נאמען — היינט פארוואס האט מען אויסגעקליבן דוקא דעם נאמען (פון א רשע) „בלק"²¹?

נאך שווערער איז צו פארשטיין לויט דער דיעה פון די בעלי התוספות וואס פרגען אויפן פסוק²² „דבר אל בני ג' ויחנו ג' לפני בעל צפון" — „האיך אמר לו שיחנו על הים לפני בעל צפון והא אמרינו²³ אסור לאדם לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלונית" — און זיי פארענטפערן, אז דער איסור איז „דוקא לאדם", אבער ניט להקב"ה²⁴,

וואס לכאורה איז תמוה (ווי אחרונים פרגען²⁵): דער דין איז דאך אז א שם ע"ז הכתוב בתורה איז מותר להזכיר²⁶ — אויך אן „אדם", כנ"ל²⁷?

(12) ראה עד"ז לקו"ש ח"ח ע' 310-11 (לענין שם „תמוה").

(13) בשלח יד, ב.

(14) כ"ה בדעת זקנים (בתי הא'). ובתוס' הדר זקנים נשאר בצ"ע.

(15) אור שמח הל' ע"ז פ"ה ה"א. הגהות הר"פ פערלא לתוס' הדר זקנים (נדפסו בחומשים „מקראות גדולות" הוצאת שוליונגער, כרך ש').

(16) וביותר תמוה, שהרי דין זה (דאס כתובה בתורה מותר) בסנהדרין שם, הוא בהמשך להדין שהובא בבעה"ט שם דאסור לאדם לומר לחבירו המתן לי כו'.

(17) עפ"מ"ש בשאלות (נעתק לקמן הערה 24) דכל ההיתר הוא לאחר' שהזכרה בתורה (דהתורה הוציאתה מכלל האיסור) — אפ"ל שקשייתם היא משהו שעדיין לא נאמר „בעל צפון" בתורה, וזה גופא היא שאלתם — איך אמר כן הקב"ה (ובמילא נכתב כן בתורה)? וע"ז מתרצים שאצל הקב"ה לא שייך מלכתחילה האיסור.

אבל לפי טעם היראים (שהובא לקמן סעיף ד) דע"ז הכתובה בתורה „ודאי נתבטלה", וכש"כ לטעם הזהר (שהובא ביערות דבש ח"ב דרוש שני) שע"ז הכתובה בתורה יש להם צד קדושה (ע"ש), לכאורה אין מקום לקשייתם.

(18) עיין הקס"ד דהרא"ש, ל' הטור י"ד סקמ"ז וכפ"י הדרשה ובט"ז שם שכתב: ורבותא זו יותר פשיטא. ולהעיר ממנה (מצוה פו) דהא דלוקין רק בנודר ומקיים כי זו הזכרה שהיא כבוד להע"ז ולכן הוא לאו גמור.

(19) דהאם בשביל שהזכר שם ע"ז בתורה מותר ליתן בה ממשות? והא שלא נמצא חילוק זה בפוסקים, י"ל משום דס"ל הטעם דכבר נתבטלה, או ע"ד לקמן הערה 48.

(20) ב"ר פמ"ד, כב. ועוד.

נאכמער: מען געפינט געוויסע ע"ז וואס ווערן דערמאנט אין תורה און זיינען ניט נתבטל געווארן²⁶, לדוגמא: די ע"ז פון „בעל פעור" (וואס ווערט דערמאנט בפרשתנו²⁷) און אעפ"כ איז זי ניט נתבטל געווארן²⁸.

ויש לומר, אז דער פשט אין יראים איז, אז די ע"ז „ודאי נתבטלה" ביי דעם איד (וואס יעדער איד איז דאך רצונו האמיתי²⁹ מקיים זיין כל ציווי התורה) וואס דערמאנט איר:

כשם ווי דאס וואס תורה דערמאנט עניני (ושמות) ע"ז, איז דאך דאס אויף צו ארויסברענגען אז זיי זיינען אפס והבל ואין בם מועיל³⁰ וממש, זייער פאלשקייט, און דער טעות פון די וואס האבן געדינט די ע"ז

— ארויסברענגען ווי די ע"ז האט ניט געהאלפן די וואס האבן איר געדינט (ע"ד „אבדת עם כמוש"י³¹): אדער, אז דאס וואס אידן האבן געדינט ע"ז האט געבראכט אויף זיי אן עונש (ווי דער- ציילט בסוף פרשתנו, אז „ויצמד ישראל לבעל פעור" ³² האט געבראכט א מגפה אויף אידן³³). וכי"ב³⁴ —

איז ניט שייך קיין איסור (ווי די בעלי התוס' ברענגען די דוגמא פון דעם אז „הקב"ה יושב ודן את כל העולם אפילו בשבת כו' אע"פ שלישאל אסור") — אבער עס איז לגמרי ניט גלאטיק, ווארום חז"ל זאגן³⁵ (אויפן פסוק³⁶ „מגיד דבריו ליעקב גו'"), אז „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור".

מוז מען זאגן דעם פשט אין תירוץ התוס', אז לגבי דעם אויבערשטן איז ניט שייך דער טעם האיסור³⁷ פון הזכרת שם ע"ז.

ד. קען מען דאס מסביר זיין לויט דעם וואס דער „יראים" איז מסביר דעם טעם פארוואס „עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה" — „כיון שהתורה הזכירה ודאי נתבטלה"; ובמילא איז ניטא קיין טעם פארוואס מ'זאל ניט טארן דערמאנען איר נאמען.

לערנענדיק דעם טעם בפשטות איז אבער ניט פארשטאנדיק: הא מנלן — פון וואנען איז די הוכחה אז ווייל „התורה הזכירה" איז עס א „ודאי" אז „נתבטלה" ³⁸?

26) כמו שהקשה בשו"ת חות יאיר סי' א (השגה י"א וי"ב).

27) כה, ג, שם, ה.

28) ראה משנה סנהדרין (ט, ב) „הפוער עצמו לבעל פעור". ושם (סד, א) מעשה בפועל.

29) ולהעיר מיהושע כה, יז. תר"ה מפני סוטה יד, א. ספרי פינחס כה, יג. סנהדרין פב, ב. וראה אזה"ת משפטים ע' אררטו ואילך. לקו"ש ח"ד ע' 1327. לקו"ש ח"ה ע' 297-8. וש"נ.

30) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

31) ירמ"ט, טז, יט.

32) חוקת כא, כט.

33) כה, ג.

34) ראה פינחס כה, יח: המגפה על דבר פעור.

35) וראה גם ההדגמות שהובאו בגמרא (סנהדרין שם. טושי"ע י"ד שם) — „כרע בל קורט

21) שמיר פ"ל, ט.

22) תהלים קמז, יט.

23) ראה שמיר שם גבי איסור שבת. וראה לקו"ש ח"ה ע' 68 ואילך. וש"נ.

24) ס' עה (בהשלם — ס' רמה. ובשינוי לשון). בשאלות ותירו' (סוף שאלתא נב) כתב „הואיל ומשתי למקרי בתורה אישתררי, היינו דהתורה הוציאתה מכלל האיסור. וראה גם המשך לשון היראים שם ובתעופת ראם שם (אבל ראה לקמן בפנים). לבוש י"ד סקמ"ז ס"ד. ולהעיר שמתוד"ה שלא (סנהדרין שם) משמע דלא כהיראים, שהרי כתבו דגם ע"ז הכתובה בתורה. לגדור ולקיים אסור" (אבל עפ"י לקמן בפנים י"ל דכ"ה גם להיראים, כי באופן זה מוכח שו"ע לא נתבטלה אצלו).

25) אלא שבזה י"ל שהוא מכיון דמה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור" (כנ"ל).

הזכרת שם ע"ז איז „דוקא לאדם אבל לא להקביה“:

ווען אן אדם דערמאנט א שם ע"ז איז דאך רצונו להזכירה (ובפרט ווען דאס איז א הזכרה לצורך³⁹) איז ער דערמיט מחשיב די ע"ז; אבער מצד הקביה איז נישט קיין ארט ח"י פאר דעם טעות פון ע"ז,

ואדרבה, דער „תוכן“ פון דעם וואס דער אויבערשטער אלקים אמת זאגט דעם שם ע"ז (אדער עס שטייט אין תורת אמת), דערמיט גופא ווערט די ע"ז נתבטל, דיבור וגילוי האמת — איז מבטל ושולל אפילו א קט"ד פון דעם שקר פון דער ע"ז.

[ו"ל אן מהאי טעמא האט מען אויסגעקליבן דוקא דעם סימן פון „לפני בעל צפון“ — דלכאורה: אמת טאקע אז „ודאי נתבטלה“, אבער דאס איז עכ"פ נישט קיין לשון נקי — נאר ווייל דער-מיט גופא ווערט נתגלה ונתבטל השקר פון בעל צפון, ובמילא ווערט נתבטל אויך דאס וואס דער שקר פון ע"ז האט פריער מטעה געווען — אין וועלט⁴⁰].

און עד"ז איז עס ביי א אידן: ווען ער דערמאנט א שם ע"ז (הכתובה בתורה) אין דעם אופן ווי זי איז כתובה בתורה⁴¹ — איז ער דערמיט מזכיר ומדגיש דעם ביטול פון דער ע"ז.

דערמיט קען מען מסביר זיין וואס די גמרא⁴² דערציילט א סיפור וועגן אן אמורא וואס האט דערמאנט א שם ע"ז,

קומט אויס, אז די הזכרת שם ע"ז בתורה ברענגט היפך וביטול החשיבות פון דער ע"ז, אדרבה — דאס איז מדגיש דעם שקר של הע"ז,

איז עד"ז ביי א אידן: ווען ער דער-מאנט א שם ע"ז הכתוב בתורה — איז דאס בהתוכן ווי ער איז כתוב בתורה — היפך החשיבות וממשות פון דער ע"ז, אזא ע"ז (וואס תורה האט שוין קלאר ארויסגעבראכט אז אין בה ממש) איז ביי אים „ודאי נתבטלה“³⁵, ובמילא (ווי דער יראים איז ממשיך) — „מאותה טעם שה-תורה מזכרת אותה (— אויף ארויסצו-ברענגען אז זי איז אפס) אנו רשאים להז-כירה“³⁶.

ויש לומר, אז דאס איז ע"ד ומעין דעם דין³⁷, אז „מותר להתלוצץ בע"ז“³⁸ — ווייל די הזכרת שם ע"ז אין דעם אופן, ברענגט היפך החשיבות להע"ז, פארקערט — דערמיט איז מען מבזה די ע"ז.

ה. עפ"ז איז אויך פארשטאנדיק וואס די בעלי התוס' זאגן אז דער איסור

נבוי (ישע"י מו, א), „העורכים לגד שולח" (שם סה, יא וממשיך שם, יב), ומניחי אתכם לחרב גר"י.

(35) ולהעיר מלבוש י"ד שם (ס"ה) ד.מותר לומר לגוי אלקיך יהי בעורך. . שאין זה אלא דרך התלוצצות בעלמא. וראה לקמן בפנים ובהערה 37.

(36) עפ"ז יומתק הא שבטשויע' י"ד שם לא כתבו (רק), כמו כל נבו גר' (ע"ד לשון הרמב"ם ה"ל ע"ז ספ"ה), כ"א העתיקו הכתובים שבהם נזכרו שמות אלה — לרמוז, שההיתר להזכירם הוא מפני שאופן הזכרתם הוא כמו שנזכרו בתורה (ששם מודגש ביטולם, כנ"ל הערה 34).

(37) סנהדרין שם. טוש"ע שם ס"ה. — וע"פ המבואר בפנים יומתק הא שב' הדינים (דמותר להזכיר ע"ז הכתובה בתורה, ומותר להתלוצץ בע"ז) באים בהמשך זל"י.

(38) כ"ה בכמה דפוסים ראשונים דהטור שלא שלטה בהם הביקורת. ובדפוסים מאוחרים (ודפוס טוש"ע) ששלטה בהם הביקורת „באליים“ (ובטור: באליים האלו).

(39) שנותו בה ממשות, כנ"ל סעיף ב.

(40) כמו שהוא (גם) בפשטות, דהא שצ"ה, ויחננו גר' לפני בעל צפון' ה"י, כ"ד להטעותו. . משגיא לגוים ויאבדם' (פרש"י בשלח שם).

(41) היינו שמודגש באמירתו שהע"ז הכתוב בתורה: משא"כ הזכרת שם ע"ז סתם כשהיא לצורך, הרי אדרבה, נותן בה ממשות ואסור גם אם כתובה בתורה (לדעת בעה"ת, כנ"ל סעיף ב).

עד"ז אויך בנוגע דער קריאת שם הסדרה מיטן נאָמען בלק: ווען אידן נוצן דעם שם "בלק" אלס דעם נאָמען פון אַ סדרה בתורה, מיינען זיי דאָך "בלק" ווי תורה רעדט וועגן אים, וואָס דאָס איז אַ זכרון (ניט לשם זכרון, נאָר פאַרקערט) וואָס קומט אַרויסברענגען דעם גנאי פון בלק⁴⁸.

ז. א טיפּערער ענין אין דעם:

ביי בלק געפינט מען, אַז ניט נאָר איז מחשבתו הרעה צעשטערט געוואָרן (ע"ד דעם ענין פון ביטול ע"ז), נאָר נאָכמער: זיין דינגען בלעמ'ן האָט גע-בראַכט אַ הוספה צו אידן — אַז אידן זאָלן געבענטשט ווערן מיט ברכות נעלות ביותר — וואָס דאָס איז אַ גרע-סערער אויפטו פון דעם וואָס ווערט אויפגעטאָן דורך ביטול ע"ז:

בשעת מאַזי מבטל ע"ז, וואָס די ע"ז עצמה איז דאָך אַ "כפירה באחדותו"⁴⁹ מוז זי אינגאנצן נתבטל ווערן⁵⁰.

משא"כ מעשה בלק, האָט זיין רשעות, זיין שנאה צו אידן וואָס דערפאַר האָט ער געדונגען בלעמ'ן, אויף "לכה נא ארה לי גוי", געבראַכט אַ סיוע והוספה⁵¹

און האָט דערביי מסביר געווען אַז ער האָט דאָס געמעגט טאָן ווייל עס איז כתוב בתורה, דלכאורה: צוליב וואָס דערמאָנען אַ שם ע"ז, אפילו ווען ער מעג דאָס, אויב ס'איז אין דעם ניטאָ קיין תועלת ותכלית?

נאָר די הסברה בזה איז כנ"ל: דער אמורא, וואָס כל ענינו איז תורה, האָט געזען אַ מצב⁵² בעולם⁵³ (בקעה מצא⁵⁴) וואָס פאָדערט ביטול פון דער ע"ז — איז עס ניט נאָר אַ היתר ("מותר להזכיר"), נאָר עס איז פאַראַן אַ תועלת וצורך אין דעם — זיין דערמאָנען די ע"ז איז ווי די הזכרה פון תורה⁵⁵ — ביטול הע"ז, כנ"ל.

ו. וי"ל אַז עד"ז איז אויך וואָס מ'רופט אַן די סדרה "בלק" (אע"פ אַז "לא מסקינן בשמייהו"):

כשם ווי דאָס וואָס תורה דערציילט וועגן בלק, איז דאָס כדי צו אַרויס-ברענגען ווי עס איז צעשטערט גע-וואָרן מחשבתו הרעה, "לכה נא ארה לי את העם הזה גוי אולי אוכל נכה בו גוי"⁵⁶, און דערפאַר איז דאָס ניט קיין סתירה צו "שם רשעים ירקב", ווייל אדרבה — אַזאָ דערמאָנונג איז נאָך מוסיף אין דעם גנאי⁵⁷ ורקב פון דעם שם הרשע;

שרי לי לבווייז, ולהעיר שדין זה בא בהמשך להדין דליצנותא דע"ז שריא.

(48) ע"ד משנית (לקריש חיד' ע' 91) דזכור את אשר עשה לך עמלק, אינו סתירה ל,תמחה את זכר עמלק", כי ענינה זכירה לשם מחיית זכרו, ע"ש.

(49) תניא פכ"ב, פכ"ד.

(50) כי גם הניצוצות קדושה המלוכשים בגקיה"ט הם בתכלית ההעלם, עד שנחשך אורם (המשך תערב פרק שעד. סה"מ עת' ע' קג), ע"ד חתיכה נעשה נבילה (ד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה).

(51) וי"ל שהוא ע"ד שעי' השור שהקריכו נביא' הבעל לבעל — בטלה עבודת הבעל ויתרה מזה שעובדי הבעל אמרו אח"כ ב' פעמים ה' הוא האלקים (מ"א יח, יח. וראה אורח' שם שבי"ט. ה' הוא האלקים' הרע' התשובה. וראה לקריש ח"א ע' 186).

(42) וכן ה' כשבאו לפני בעל צפון שטעו המצרים שיעכב וכו' — ולכן הוצרך להזכירו כדי לבטלו.

(43) ע"ד שלפני פורים צ"ל זכירת עמלק בכדי להזכיר מזה תמחה את זכר עמלק. וראה לקמן הערה 48.

(44) עירובין ו, א. וש"נ.

(45) ובפרט שהשם ע"ז שהזכיר ה' ע"ש הכתוב כרע בל קורס נבוי, שבזה, שב, לצחוק על הפסילים' (רד"ק ומציד' ישעי' שם).

(46) פרשתנו כב, ו.

(47) ראה יומא שם (ושם ע"א במשנה). וראה מגילה ספ"ג (כה, סע"ב). הא"י מאן דסנאי שומעני

צו אידן (ברכות נעלות ביותר)⁵².

און דאס איז אויך וואס מ'רופט אן די סדרה „בלק“, ווייל דורך אים (און זיין דינגען בלעם) איז ארויסגעקומען א יתרון ביי אידן.

ה. וי"ל אז דאס איז אויך איינער פון די ביאורים וואס נבואת בלעם איז פון די נבואות אין חומש⁵³ וואס רעדט (באופן גלוי) וועגן „אחרית הימים“ (און די נבואה וועגן משיח'ן ווערט געבראכט להלכה אין רמב"ם, כנ"ל סעיף א) —

ווייל איינער פון די ענינים עיקריים וואס וועלן זיך אויפטאן „באחרית הימים“ איז דאס וואס אלע אומות העולם וועלן נתתקן ווערן אין אן אופן, אז אנשטאט צו נוצן זייער תוקף אויף שולט זיין אויף אידן, וועט דער תוקף גופא גענוצט ווערן אויף מסייע זיין אידן, כמש"נ⁵⁴ „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך“;

52) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 121 (בפי' ענין הנסיון), ע"ד הנס דג' (וי"ב) תמוז, שגם המנגדים גופא (וע"י התוקף שלהם) הוכרחו לסייע בהשחרור והגאולה.

53) ראה ויחי מט, א. ת"א ורש"י שם, י. ועוד.
54) כי זה שהביא שם משינ' (נצבים ל, ג) „ושב היא גוי“, וכן (שם הלכה ב) „אף בערי מקלט הוא אומר כו“ — הרי הוא ע"ד כללות ענין הגאולה, משא"כ נבואת בלעם אומר כו"כ פרטים, כמפורט ברמב"ם שם. וראה בארוכה לקו"ש חייח ע' 271 ואילך.

55) יעשי' מט, כג.

און דעריבער איז דאס געקומען אין נבואת בלעם, וואס האט דעם זעלבן ענין — אז אט דעם תוקף גופא (זיין כח הנבואה) מיט וועלכן בלק האט גע-וואלט דורכפירן דעם „לכה נא ארה לי גוי“, האט בלעם געמוזט נוצן אויף בענטשן אידן⁵⁶.

און דערפאר איז דאס א טייל פון דער סדרה „בלק“⁵⁷,

און די שלמות בזה ועמדו⁵⁸ זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכור-מיכם ואתם כוהני ה' תקראו גוי' מלאכתם נעשית ע"י אחרים⁵⁹ — וועט זיין אין דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ בלק תשכ"ד)

56) ע"פ המבואר בפנים יובן הא שהרמב"ם (הל' מלכים שם) מדגיש „אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא כו“ (וראה לקו"ש הגיל הערה 23, 74). ולהעיר מברכות (יב, ב): בקשו לקבוצ' פרשת בלק בק"ש.

57) הטעם שהסדרה נקראת ע"ש בלק דוקא, ולא ע"ש בלעם (ויתחיל הסדרה: ויקרא בלעם ע"י בלק כי ראה בלק בן גוי' — או כיו"ב) — נת' בשיחת ש"פ בלק תשל"ג (עפמשינ' בההפטורה (מיכה ו, ה) „מה יעץ בלק . . . (ורק) ענה אותו בלעם“).

לכאורה הי' אפ"ל — כיון שבלעם אין לו חלק לעוה"ב (סנה' פ"א מ"ב) לא רצו לאסוקי בשמו — אבל אינו, כי הפי' שם דאפילו בלעם אין לו חלק לעוה"ב ומכש"כ בלק (ראה פיה"מ שם וכו').

58) ישע"י סא, ה"ו. ברכות (לה, ב). וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט וסוף הל' מלכים (ודס' הרמב"ם בכלל) שאז יהיו בני' פנוין בתורה כו' ומלאה הארץ דעה גו'.

59) קרוב לומר שזהו שינוי הביקורת וצ"ל: או"ה. וכן לקמן שם. — וראה זכרי' ח, כג: מכל לשונות הגוים. שבת לב, ב פורשי' שם.

(*) ולהעיר שבשנה זו (תשמ"א) חל ג' תמוז בשבוע דפ' בלק, וי"ב י"ג תמוז מתברכים משי"פ בלק.

בלק ב

תרגום ירושלמי, וואס איז די תרגומים איז דא מודגש דער ביטול והריגה פון די אומות¹⁰.

לכאורה איז משמע, אז די צוויי פירושים זיינען מחולק אין דעם, צי עס וועלן בלייבן אומות העולם לעתיד לבא.

איז תמוה: ווי איז שייך צו זאגן אז לעת"ל וועט זיין א הרס וחורבן פון „כל בני שת“, א השמדה פון אלע אומות — בשעת עס זיינען דא נבואות מפורשות בכמה מקומות וועגן אומות וגוים לעתיד לבא¹¹, אנהויבנדיק פון התחלת ישיע¹²:

אות ק). ובספר השרשים לר"י בן גינאח (סוף אות ק').

(9) בתיב ע כתבו בהמשך למלחמת גוג: וירוקן כל בניו דשת משריית' דגוג דעתידין למסדרא סדרי קרבא בישראל ויפלו פגריהן כולהון קדמוי.

ובתי: וירוקן וישיצו כל בני מדינאח.

(10) ועדיו מצינו ב' פירושים בהפסוק שלאח"ז (כד, יח) „וה' אדם ירשה והי' ירשה עיר איבי' — אם הוא מלשון ירושה (כפי' הת"א, וכמפורש ברד"ק בס' השרשים ע' ירש. וכ"ה לפי הרמב"ם בהל' מלכים שם); או מלשון תריבין (בתיב"ע כאו) — גירושין, או השמדה וכליון (ראה ספר השרשים לר"י בן גינאח ערך ירש. תי' כאו. וראה ראב"ע כאו מגזרות ואם לא תורישו' (מסעי לג, נה)).

(11) ואין לתרץ דהכונה כאן היא להרס וחורבן של הממלכה והאומה ולא השמדה ואיבוד בני אדם בתור יחידים, ובהנבואות (שהובאו בפנים) הכונה רק שיהיו אנשים מאוה"ע — כ': א) בפסוק מפורש „כל בני שתי“, שמורה על כל בני אדם — ראה ראב"ע כאו „כמו בני אדם“. ועדיו הוא באברבנאל. ועוד. וכלשון הת"א „כל בני אנשא“. וכדמוכח גם מהנבואה בזכר' שהובא לקמן סעיף ב. (ב לאידך: מלשון הנבואות בכ"מ משמע שלעת"ל יהיו גם אומים וגוים (ולא רק כאנשים יחידים).

(12) ב, ב ואילך.

(*) ולהעיר מפרש"י כאן „כל האומות. וראה רמב"ן ודעת וקנים מבעה"ח. ועוד.

א. אין דער לעצטער נבואה פון בלעם בפרשתנו, וואו עס רעדט זיך בעיקר וועגן דעם זמן פון נאך ביאת המשיח, „באחרית הימים“¹ — ובלשון הרמב"ם²: „והנבואה הזאת לימות המשיח היא“³, וואס דאס איז דער תוכן פון „דרך כוכב מיעקב וקם שבט מיש-ראל“⁴, היינו מלך המשיח — פירט אויס דער פסוק „ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת“.

אין פשט פון „וקרקר כל בני שת“ גע- פינט מען בכללות צוויי פירושים: (א) דער תרגום אונקלוס טייטשט: וישלוט בכל בני אנשא. (ב) דער אבן עזרא איז מפרש: „כמו מקרקר קיר' והטעם הורס“, ד.ה. אז ענין פון הרס וחורבן. און אזוי איז אויך משמע פון תיב"ע און

(1) כד, יד. בתי' שם „בסוף יומיא. ובתיב"ע ות"י „בסוף עקב יומיא“.

(2) עה"ת שם.

(3) וראה רמב"ם הל' מלכים רפ"א ובלח"מ שם. באברבנאל כאו, וכן באוה"ח פסוק יז „כל הנבואה במלך המשיח נאמרה“ (אלא שמחלק הפסוקים לב' האופנים ד„בעתה“ ו„אחישנה“).

(4) כד, יז.

(5) ראה רמב"ן, אברבנאל ואוה"ח שם. וראה ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. דב"ר פ"א. כ. תרגומים עה"פ. וברמב"ם שם מפרש דרך כוכב מיעקב על דוד וקם שבט מישאל על משיח. ועדיו מפרש תחלת הכתוב „אראנו גוי' וסימוי „ומחץ גוי“. וכן הפסוק שלאח"ז. וראה בארוכה לקוש' ח"ח ע' 278 ואילך (וראה גם שם ע' 272 הערה 18).

(6) וכ"ה לפי הרמב"ם שמביא ע"ז הכתוב (זכר' ט, י') „ומשלו מים עד ים“. ובפרש"י עה"פ „ל' קורה כר“ (וראה לקוש' ח"ג ע' 89).

(7) ישיע' כב, ה.

(8) ועדיו ברל"ג כאו „שיהרוס אותם וירמסם כטעם מקרקר קיר“ (וראה שם בסופו התועלת הי"א). וכן באברבנאל כאו. וראה גם רד"ק בספר השרשים ערך קיר, וראה גם שם בע' קרקר (בסנים)